Přípravná cvičení

- předchází výuce správné výslovnosti
- dechová a fonační cvičení
- cvičení na rozvoj motoriky a grafomotoriky
- cvičení na rozvíjení fonematického sluchu
- cvičení na rozvíjení zrakového vnímání

Dechová cvičení

Dechová cvičení

- cíl: prohloubení fyziologicky správného vdechu i výdechu při mluvení
- slouží ke správné koordinaci dechu společně s hlasem a mluvou
- výdechový proud - nezbytný pro tvorbu hlasité řeči

Dechová cvičení

- u dětí s NKS
- nutné i u dětí intaktních
- po odstranění adenoidní vegetace

Nácvik správného dýchání

- je třeba naučit děti jak a kam se mají nadechovat
- nácvik dýchání – v pozici vsedě, vleže, vestoje
- ovládání síly a délky výdechového proudu – pomůcky (větrníky, foukací hračky…)

Zásady dechových cvičení

- vyvětraná, bezprašná místnost
- podložka na cvičení vleže
- nácvik správného nádechu a výdechu
- osvojení si řečového dýchání
- správné držení těla
- při nácviku výdechu – ovládání výdechového proudu vzduchu

Motorika

- hrubá
- jemná
- grafomotorika
- motorika mluvních orgánů

Hrubá motorika

- souhrn pohybových dovedností dítěte
- postupné ovládání a držení těla
- koordinace pohybů HK a DK
- rytmizace pohybů

Vývoj hrubé motoriky – multifaktoriální ovlivňování

- genetické faktory
- výživa
- pohybová výchova
- cílená stimulace
- vyzrálost mozku
- smyslové vnímání
- množství svalových vláken
- kvantita procvičování
- duševní vývoj dítěte

Poruchy motoriky se negativně promítají i do jemných mechanismů řeči

Rozvoj hrubé motoriky

- pohyblivost celého těla
- sledujeme koordinaci pohybů
- při lezení, plazení
- při chůzi (po čáře, vpřed-vzad, mezi předměty)
- při běhu, poskocích (na místě, na jedné noze, přes překážku)
- při hrách s míči (házení, chytání, kutálení)
- při rovnovážných cvičeních (cvičení na míčích…)

Jemná motorika

- pohyby řízené aktivitou drobných svalů
- vyžaduje vzájemnou koordinaci zraku a rukou

Rozvoj jemné motoriky

- jemná motorika ruky a prstů
- potřeba připravit dítě na psaní
- úzká souvislost funkce ruky a řeči
- má nezastupitelný význam pro ROZVOJ ŘEČI

Rozvoj jemné motoriky

- vytrhávání z papíru
- navlékání korálků na nit/drát
- zasouvání kolíčků do otvorů
- modelování (plastelína, těsto, hlína…)
- provlékání šňůrek
- kreslení, malování
- hry se stavebnicemi, mozaiky
- sebeobslužná činnost

Grafomotorická cvičení - řízená pohybová cvičení vedoucí HK, pohyb je zaznamenáván graficky

Grafomotorická cvičení

- začínáme pohybem vedeným z ramenního kloubu, vestoje, na velkou svislou plochu před tělem dítěte
- dítě pracuje nejprve celou paží, později prstem, nakonec na papíře

Grafomotorická cvičení

- těmto cvičením by měla předcházet průpravná cvičení (mozaiky, prstové barvy, psaní houbou…)

Práce s pískovnicí

- dřevěná pískovnice
- uvnitř jemný písek (krupice, mouka…)
- doplňky – hladítka, gumové štětce s různě zkosenými špicemi, hrabičky, dřevěné válečky se vzory, kamínky…)

Aktivity určené k rozvoji jemné motoriky a grafomotoriky s pískovnicí:

- nabírání, posouvání, uhlazování písku
- protékání mezi prsty, otiskování jednotlivých prstů, celé dlaně
- kreslení oběma rukama proti sobě
- grafomotorický pohyb doprovázený písničkou/říkankou

Pomůcky pro práci s pískovnicí

Pomůcky pro práci s pískovnicí

Štětec s nádržkou na vodu

Motorika mluvních orgánů

- deficity v oblasti motoriky mluvidel – častá příčina problémů výslovnosti
- základy motoriky mluvních orgánů vznikají již v intrauterinním vývoji
- proces artikulace představuje jeden z nejnáročnějších procesů jemné motoriky člověka

Odpovídajícími pohyby jazyka, měkkého patra, čelisti a úpravou postavení rtů se mění:

- tvar
- velikost ústní a hrdelní dutiny

Rozvoj motoriky artikulačních orgánů

- cvičení pohyblivosti rtů
- cvičení pohyblivosti jazyka
- cvičení hybnosti čelisti, měkkého patra
- vše hravou formou

Motorika rtů

- účast rtů je při realizaci různých hlásek aktivní či pasivní
- zapojení při realizaci hlásek o, u, p, b, m, f, v, s, š
- pasivní postavení – a, t, k, h

Ovlivňování hybnosti rtů

- špulení
- foukání
- pískání
- zaostřování
- nafukování tváří
- posouvání koutků úst vpravo-vlevo

Ovládání hybnosti jazyka

- jazyk – má při artikulaci primární úlohu
- svým postavením mění objem dutiny ústní
- vytváří různé druhy překážek proudu vzduchu
- svalstvo jazyka – velmi aktivní
- rychlé, cílené, přesné pohyby

Jazyk může artikulovat

- celou hmotou
- hrotem
- hřbetem
- kořenem

Cvičení hybnosti jazyka- pohyby:

- vpravo-vlevo
- nahoru-dolů
- pohyb jazyka do kruhu kolem retního otvoru
- zvedání jazyka na dáseň za horní zuby
- přitisknutí hrotu jazyka za dolní řezáky
- posouvání jazyka zezadu dopředu po horní patře
- korýtko

Čelisti

- se účastní artikulace
- pohyblivá – dolní čelist
- vzdálenost obou čelistí od sebe – čelistní úhel

Cvičení hybnosti dolní čelisti:

- spouštění-přitahování při otevřených a zavřených ústech
- žvýkací pohyby
- krouživý pohyb oběma směry
- posun vpřed-vzad
- cvakání zubů
- zívání

Měkké patro

- je pokračováním tvrdého patra
- vždy se aktivně účastní artikulace
- může se zvednout a oddělit dutinu ústní od ostatních rezonančních dutin
- může poklesnout a uvolnit vstup výdechovému proudu vzduchu do dutiny nosní

Rozvoj hybnosti měkkého patra

- foukání
- kloktání
- bublání slámkou do vody
- pití tekutiny slámkou

Sluchová percepce

- bezchybné vnímání mluvené řeči je základem rozvoje komunikačních kompetencí dítěte

Sluchová percepce

- schopnost přijímat
- diferencovat
- interpretovat zvuky různé kvality
- řečové, neřečové

Předškolní věk – deficity sluchové percepce:

- deficity ve výslovnosti
- školní obd. – problémy s osvojováním čtení, psaní, tvaroslovného systému jazyka

Sluchové vnímání

- naslouchání
- sluchové rozlišování (sluchová diferenciace)
- sluchová paměť
- sluchová analýza a syntéza
- vnímání rytmu

Naslouchání

- lokalizace zvuku (ukázání směru)
- identifikace zvuku
- identifikace písně dle melodie
- naslouchání příběhu, pohádce

Sluchové rozlišování (sluchová diferenciace)

- rozlišení slov s vizuálním podnětem-změna hlásky
- rozlišení slov bez vizuálního podnětu – změna hlásky
- samohlásky (parník-perník)
- znělé x neznělé hlásky, sykavky (koza-kosa)
- délka (lyže-líže)
- měkčení (hrozny-hrozní)

Sluchové rozlišování - fonematický sluch

- schopnost diferencovat nejmenší funkční jednotky (fonémy), které mohou rozlišovat význam slov
- základní předpoklad správného vývoje řeči
- nutné rozvíjet zjm.u dětí s OVŘ, s SPU

Sluchová paměť

- zachycení, zpracování a uchování informace přicházející sluchovou cestou
- reprodukce slov
- reprodukce krátkých rýmů

Sluchová analýza a syntéza

- roztleskání slova na slabiky
- rozpočitadla
- určení, zda se dvě slova rýmují
- vyhledání rýmující se dvojice
- určení počtu slabik
- určení počáteční hlásky ve slově
- určení slova začínající danou hláskou
- určení poslední hlásky ve slově

Vnímání rytmu

- určení, zda jsou dvě rytmické struktury stejné
- napodobení rytmu

Zraková percepce

- upevňuje sluchové vjemy
- vliv na řečové schopnosti

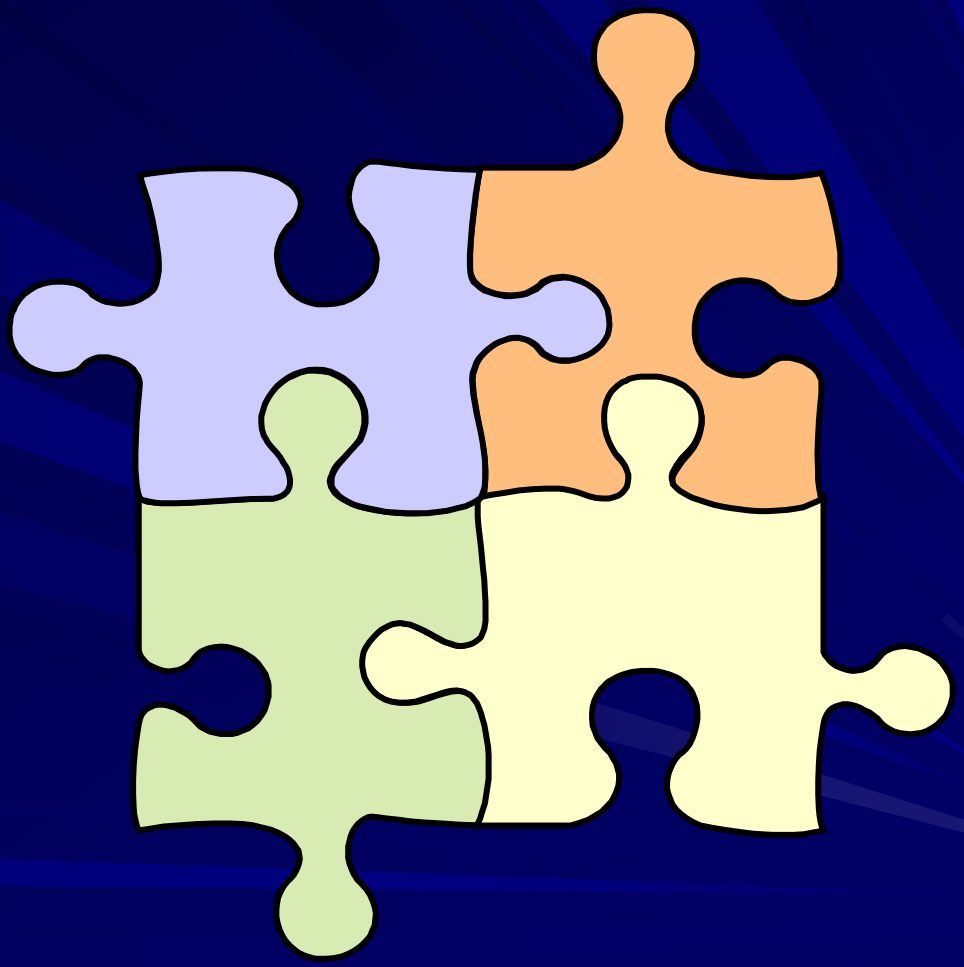

Zraková percepce

- rozvíjí se od narození
- důležitá pro osvojování si čtení, psaní a matematicko-geometrických úkonů

Stimulace zrakové percepce

- rozlišování tvarů a barev
- zraková diferenciace
- zraková analýza a syntéza
- zraková paměť
- velikost a diferenciace identických dvojic

Zraková diferenciace

- deficity – problémy s rozlišováním tvarově podobných písmen a čísel (m-n, p-b, b-d)
- cvičení, při nichž mají děti určit, v čem se dva na pohled stejné obrázky liší
- rozlišení figury a pozadí

Zraková analýza a syntéza

- analýza - rozkládání celku na části
- syntéza – skladba
- deficity – pomalejší osvojování písmen, obtíže v aritmetice a geometrii, potíže v práci s mapou
- puzzle
- skládání na části rozstříhaných obrázků
- práce s mozaikami – skládání podle předlohy

Zraková paměť

- uchování optických podnětů v paměti
- významně ovlivňuje učení
- deficity – obtíže v zapamatování si a vybavení tvarů písmen, jejich rozpoznání, obtíže při učení
- pexeso
- opakování určitých vzorů při řazení – navlékání korálků

Doporučená literatura:

- Antušeková: Preventívna logopedická starostlivost
- Beranová: Učíme se správně mluvit – logopedické hrátky
- Kittel: Myofunkční terapie
- Klenková, Kolbábková: Diagnostika předškoláka
- Looseová a kol. Grafomotorika pro děti předškolního věku
- Santlerová, Sýkorová: Rozvoj grafomotoriky v předškolním věku
- Synek: Říkáme si s dětmi. Logopedické hříčky
- Šimonovy pracovní listy
- Štěpán, Petráš: Logopedie v praxi